

Geografia 5. ročník

Charakteristika vyučovacieho predmetu

Učebný predmet geografia rozvíja u žiakov poznanie o výnimočnosti a jedinečnosti planéty Zem. Pomáha správne pochopiť podstatu javov a procesov, ktoré na Zemi prebiehajú a uvedomiť si princípy, na ktorých je postavená existencia života. Štúdium geografie umožňuje žiakom spoznávať krajinu v celej svojej komplexnosti a zložitosti. Podporuje snahu porozumieť vzťahom medzi jednotlivými zložkami a prvkami krajiny a chápať ich silnú vzájomnú previazanosť.

Základnou zručnosťou, rozvíjanou v geografii, je práca s mapovými podkladmi v tlačenej a digitálnej podobe. Vedieť mapu vyhľadať, čítať, pracovať s ňou, analyzovať jej obsah a interpretovať ho, orientovať sa v nej a podľa nej v neznámom prostredí, tvoria základ geografického myslenia a vzdelávania.

Dôkladné poznanie Zeme je nevyhnutnou podmienkou jej ochrany. Každé miesto na Zemi je osobité. Od iných sa odlišuje typickým podnebím, rastlinstvom, živočíštvom, ale aj obyvateľmi s vlastným jazykom, kultúrou a spôsobom života. Tolerancia žiakov k inakosti predpokladá pochopenie podstaty príčin rôznorodosti a rozmanitosti jednotlivých krajín. Vyžaduje úctu k princípom demokracie a občianskej slobody, ktorých nerešpektovanie môže viesť k vojnovým konfliktom a globálnym katastrofám. Geografia zohráva v tomto smere nezastupiteľnú úlohu. Zdôrazňuje súvislosti a nie vždy jasnú prepojenosť príčin s dôsledkami. Formuje osobnosť mladého človeka upozorňovaním na podobnosť, ale aj zvláštnosti popisovaných regiónov, ktoré porovnáva so Slovenskom, pričom poukazuje na jeho jedinečnosť v kontexte Európy, či sveta.

ISCED 2 – nižšie stredné vzdelávanie	
Názov predmetu:	Geografia
Ročník:	piaty
Časová dotácia:	2 h týždenne/ 66 h ročne
Počet hodín v ŠVP:	2h
Počet hodín v ŠKVP:	2h
Vyučovací jazyk:	slovenský

UČEBNÉ OSNOVY

Učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre príslušný vzdelávací predmet.

Ciele predmetu geografia

Sú v súlade s cieľmi a obsahovým a výkonovým štandardom vzdelávacieho štandardu pre vyučovací predmet geografia, schváleného ako súčasť ŠVP pre druhý stupeň základnej školy pod číslom 2015-5129/598:2-10A0.

Žiaci

- vyhľadajú, porovnajú, posúdia pravdivosť a zhodnotia dostupné informácie o krajine z rôznych informačných zdrojov,
- prezentujú informácie o krajine v rôznych podobách (grafy, tabuľky, schémy, diagramy, fotografie, filmy a pod.),
- interpretujú mapy rôzneho druhu v digitálnej aj tlačenej podobe,
- zdôvodnia rôznorodosť prírodných podmienok na Zemi a ich vplyv na život človeka,
- zaujmú postoj k najväčším problémom ľudstva a ponúknu vhodné riešenia,
- pochopia zložitosť krajiny a silnú vzájomnú previazanosť jej prírodných a socioekonomických zložiek.

Kľúčové kompetencie

- Žiak získa vedomosti a zručnosti v súlade s obsahovým a vzdelávacím štandardom.

Učebný plán

V 5. ročníku je obsahový štandard geografie zameraný na komplexné spoznávanie **Zeme**. Poznatky sú interpretované nielen v teoretickej, ale aj v praktickej rovine a sú poskytované motivačným spôsobom (rozprávanie, rozhovor, problémy), či už formou prezentácií alebo využívaním IKT vo vyučovacom procese.

Obsahový štandard

- **Planéta Zem (17 h)**

vesmír, slnečná sústava (Slnko a osem planét, Mesiac), guľatý tvar Zeme, dopad slnečných lúčov, otáčanie Zeme, sklon zemskej osi, severná a južná pologuľa, východná a západná pologuľa, obeh Zeme okolo Slnka, priklonenie severnej a južnej pologule, časové pásma, svetadiely, svetový oceán

- **Zobrazovanie Zeme** (11 h)

glóbus, nultý poludník, poludníky, rovník, rovnobežky, východná a západná pologuľa, geografická sieť, mapa, obsah mapy (mapové znaky, grafická mierka mapy), GPS

- **Cestujeme po Zemi** (30 h)

pohoria, nížiny, sopky, zemetrasenia, doliny (kaňony), rieky, vodopády, jazerá, podnebné pásma (teplé, mierne, studené), ovzdušie, oblaky, výšková stupňovitosť, šírková pásmovitosť, typy krajín (tropické dažďové lesy, savany, púšte, subtropická krajina, stepi, listnaté lesy mierneho pásma, ihličnaté lesy mierneho pásma, tundra, polárna krajina, vysokohorská krajina), ochrana prírody, mestá, vidiecke sídla, prírodné a kultúrne pamiatky zapísané v zozname UNESCO

- **Geografické exkurzie a vychádzky** (8 h)

turistické vybavenie, turistická mapa, orientácia mapy, kompas, členitosť terénu, nadmorská výška, záujmové body, vrcholy s výhľadom, turistické značky, smerovník, Geocaching, GPS

Výkonový štandard

- Planéta Zem

Výkonový štandard

- tvar Zeme
- povedať rozdiel medzi hviezdou a planétou
- vymenovať planéty slnečnej sústavy, uviesť charakteristiku každej planéty
- určiť štvrt' Mesiaca, vznik zatmenia Mesiaca a zatmenia Slnka
- vysvetliť príčiny striedania dňa a noci na Zemi
- vysvetliť príčiny striedania ročných období
- vysvetliť rozdiel medzi polárnou nocou a polárnym dňom, vedieť príčiny vzniku polárnej noci a polárneho dňa
- na glóbose/mape ukázať oceány a kontinenty/svetadiely, ktoré oceány obmývajú jednotlivé kontinenty, čo je kontinent, svetadiel, ostrov, polostrov, oceán, more, záliv
- určiť podľa mapy časových pásem, kde na Zemi je viac hodín ako na Slovensku a kde menej.

- Zobrazovanie Zeme

Výkonový štandard

- na glóbose/mape určiť póly, zemske pologule, rovník, nultý poludník, rovnobežky, poludníky, obratníky, polárne kružnice, zdôvodniť vytvorenie geografickej siete, určiť polohu ľubovoľného miesta na glóbose/mape geografickými súradnicami, nájsť miesto s danými súradnicami, význam GPS
- vyhľadať na glóbose, mape konkrétne miesto podľa súradníc
- význam geografických máp, automapa, turistická mapa, ako sa označujú výškové stupne, hĺbka morí, vodstvo, sídla, dopravné tepny

- vyhľadať na glóbose, mape konkrétne miesto podľa súradníc
- vysvetliť čo je to mierka mapy, aké praktické využitie má mapa s veľkou/ malou mierkou. Pomocou grafickej mierky zistiť vzdialenosť 2 bodov na mape. Porovnať na mapách rôznych grafických mierok vzdialenosti.
- identifikovať na mape základné objekty v krajine („čítať“ obsah mapy)
- vyhľadať konkrétne miesta na digitálnych mapách

- Cestujeme po Zemi

Výkonový štandard

- vysvetliť (vlastnými slovami) príčiny vzniku pohorí, vymenovať činitele, ktoré sa podieľajú na zarovnávaní pohorí. Poznať z litosférických dosiek. Pozná dôsledky pohybu dosiek – vznik pohorí, priekop, zemetrasení
- vysvetliť ako prebieha výbuch sopky, čo je magma, kráter, gejzír
- uviesť príklady veľkých sopečných výbuchov
- ukázať na mape regióny s veľkým počtom sopiek/zemetrasení, prečo vznikajú zemetrasenia, cunami, čo je Richterova stupnica
- zhodnotiť podľa mapy (glóbusu) rizikové zemetrasné oblasti na Zemi
- Porozprávať podľa mapy a obrázkov o cestovaní popri rieke od jej prameňa k ústi:
  - o vysvetliť vznik riek a jazier,
  - o opísať, ako sa vytvárajú doliny (kaňony) a vodopády.
- ako sa mení tok rieky, čo je povodie, úmorie, kaňon, vodopád, delta, popísať kolobeh vody v prírode, na mape nájsť najväčšie rieky a jazerá
- na glóbose/mape ukázať veľké ľadovce a jazerá, ktoré vznikli vplyvom ľadovcov, pozná vplyv globálneho otepľovania na zánik ľadovcov
- atmosféru Zeme tvorí dusík a kyslík, že s rastúcou výškou klesá hustota a teplota atmosféry, aký význam má ozónová vrstva, ako vzniká skleníkový efekt
- čo je počasie, čím sa zaoberá meteorológia, ako sa meria teplota vzduchu a množstvo zrážok, ako vzniká dažď/búrka, ako ovplyvňujú počasie tlaková výš a níz
- čo je podnebie, vymenovať, ukázať na mape a stručne charakterizovať podnebné pásma a typy krajín v nich
- na mape ukázať oblasti pokryté rozsiahlymi dažďovými pralesmi, savanami, púšťami ..., poznať ich význam a prírodné pomery – podnebie, rastliny, živočíchy
- zdôvodniť usporiadanie rastlinstva a živočíšstva podľa nadmorskej výšky (výškovú stupňovitosť)
- na príkladoch zhodnotiť význam ochrany prírodných pamiatok zapísaných v zozname prírodného dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape (glóbose)
- porovnať životné podmienky ľudí žijúcich v meste a na vidieku, zhodnotiť vplyv prírodných podmienok na rozmiestnenie obyvateľstva, vie akú funkciu majú mestá, prečo sa ľudia sťahujú do miest
- na príkladoch zhodnotiť význam ochrany kultúrnych pamiatok zapísaných v Zozname kultúrneho dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape (glóbose).

Prierezové témy

- osobnostný a sociálny rozvoj (OSR) - spoznávanie oblastí z hľadiska prírodných i kultúrnych podmienok
- environmentálna výchova (ENV) - zásah človeka do prírody, globálne súvislosti
- výchova k manželstvu a rodičovstvu (VMR) - zodpovednosť pri rozhodnutiach
- multikultúrna výchova - akceptovanie kultúrnych rozmanitostí národov, kultúrne dedičstvo
- ochrana života a zdravia - problémy obyvateľov, rozpoznanie nebezpečných situácií, poskytnutie pomoci
- finančná gramotnosť (FIG) - zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb, príjem a práca
- regionálna výchova (REV) - osobitosti regiónov, práca s informáciami

Medzipredmetové vzťahy: dejepis, informatika, biológia

Metódy, formy a postupy vyučovania geografie

Z didaktických metód vyučovania sa v geografii využije niekoľko variant metód. Ich použitie bude závisieť od témy a štruktúry vyučovacej hodiny. Okrem klasických metód / motivačný rozhovor, vysvetľovanie, rozprávanie, precvičovanie a opakovanie učiva/ sa veľký dôraz kladie na:

- začlenenie práce s kartografickým materiálom, hlavne mapou, ale i glóbusom, práce s literatúrou- učebnicou a doplňujúcimi zdrojmi,
- začlenenie skupinovej práce do výučby, podporovať komunikáciu medzi žiakmi a učiteľom,
- samostatné vyhľadávanie informácií, vedenie žiakov k samostatnej práci pri vypracovávaní projektov,
- využitie IKT vo výučbe -výukové programy, dataprojektor, počítač, filmy, interaktívne cvičenia.

Výučba bude prebiehať v triede a doplnená bude výučbou v počítačovej učebni a učebni s interaktívnou tabuľou.

Učebné zdroje:

- učebnice, pracovné zošity
- odborná literatúra
- vlastné materiály
- internet

Hodnotenie predmetu

Použité budú adekvátne metódy a prostriedky hodnotenia. Hodnotiť sa budú ústne odpovede, písomne testy a projekty. Cieľom je ohodnotiť prepojenie vedomostí so zručnosťami a spôsobilosťami.

Pri hodnotení a klasifikácii budeme vychádzať z metodických pokynov pre hodnotenie a klasifikáciu. Využijeme aj slovné hodnotenie (klady a nedostatky práce žiaka), motivačné hodnotenie a hodnotenie čiastkových úloh. U žiakov budeme rozvíjať správne sebahodnotenie i hodnotenie navzájom.

Písomné odpovede budú hodnotené podľa percentuálnej tabuľky:

100% - 90%	-	výborný
89% - 75%	-	chválitebný
74% - 50%	-	dobry
49% - 30%	-	dostatočný
29% - 0%	-	nedostatočný

Celková klasifikácia:

Výborný (1)

- žiak ovláda poznatky, pojmy a zákonitosti podľa učebných osnov
- vie ich pohotovo využívať, nemá problémy s orientáciou na mape
- samostatne, tvorivo uplatňuje získané vedomosti a kľúčové kompetencie pri riešení jednotlivých úloh
- jeho ústny aj písomný prejav je správny, výstižný
- výsledky jeho činností sú kvalitné až originálne.

Chválitebný(2)

- žiak pracuje správne a samostatne s minimálnou pomocou učiteľa
- žiak s menšími nepresnosťami zvláda konkrétnu problematiku a orientáciu na mape
- len s veľmi malými nepresnosťami odpovedá na otázky týkajúce sa danej problematiky
- jeho ústny aj písomný prejav má občas nedostatky v správnosti, presnosti a výstižnosti

Dobry (3)

- žiak má určité medzery v osvojených poznatkoch
- až na podnet učiteľa uplatňuje osvojené vedomosti a dokáže ich s učiteľovou pomocou opraviť, má značné problémy s orientáciou na mape
- výsledky jeho činností sú menej kvalitné.

Dostatočný (4)

- žiak má závažné medzery v celistvosti a úplnosti osvojenia poznatkov, robí podstatné chyby
- nevyjadruje sa pojmovo správne, nevie sa orientovať na mape
- je nesamostatný pri využívaní poznatkov
- jeho ústny aj písomný prejav má vážne nedostatky.

Nedostatočný (5)

- žiak si neosvojil vedomosti a zákonitosti požadované učebnými osnovami,
- má v nich závažné medzery, preto ich nedokáže využívať
- jeho ústny a písomný prejav je nesprávny, nepresný
- vážne nedostatky nedokáže opraviť ani s pomocou učiteľa.

Hodnotiace portfólio :

Hodnotiť sa budú ústne odpovede, písomne testy a projekty.